

RAPPORTFokusutvärdering av KTH:s
doktorsprogram**Dokumentdatum**

2025-07-17

Diarienummer

HS-2025-1684

Skapat av

Kvalitetssamordnarna, Ledningskansliet

Fokusutvärdering: Doktorsprogram som organisationsform

En fokusutvärdering av KTH:s doktorsprogram – är
program en ändamålsenlig organisering av
forskarutbildning?

Sammanfattning

En fokusutvärdering av doktorsprogram som organisationsform för forskarutbildning har genomförts under 2025. Syftet med fokusutvärderingen har varit att utvärdera om doktorsprogram som organisationsform är ändamålsenligt för forskarutbildningarna idag och i framtiden. Utvärderingen skulle granska om programmen har uppfyllt de behov som föranledde att de inrättades år 2011, om organisationsformen eventuellt orsakar arbete som inte är värdeskapande samt att ge förslag på hur forskarutbildningen kan bedrivas – i nuvarande form med program eller ge förslag på alternativa organisationsformer.

Utvärderingen bygger dels på en deskstudy som framförallt beskriver historiken och framväxten av doktorsprogrammen, dels en genomgång av nuläget för doktorsprogrammen på respektive skola. Ett avsnitt visar hur forskarutbildningen regleras. Ett flertal intervjuer har genomförts med forskarutbildningsansvarig, programansvarig, forskningsämnesansvarig och doktorander. En mindre nationell utblick har även inkluderats som möjlig inspiration för hur forskarutbildning kan organiseras.

Slutsatserna från arbetet visar att doktorsprogrammen bidrar, för små miljöer, med nätverk över ämnesgränser och möjlighet till gemenskap med fler doktorander. Men mycket av den faktiska kvaliteten i forskarutbildningen skapas inom forskningsämnena genom kurser, handledning och avdelningsstöd – något som sker utanför programkonstruktionen. Programmen innebär administrativt arbete och det är oklart om deras mervärde uppväger kostnaderna, även om de kan vara särskilt värdefulla för små forskningsämnen. Från intervjuerna är tydligt att det finns en begreppsförvirring kring program, forskningsämne och inriktningar inom ämnena. För en majoritet av doktorsprogrammen, 17 av 26, motsvaras programmet av ämnet. Syftet att skapa större miljöer för små forskningsämnen har uppnåtts i åtta program. Samtidigt finns det fem program som motsvaras av ett ämne vardera, där antalet doktorander understiger de rekommenderade antalet på 15 doktorander – ett värde som satts som nedre gräns för att en miljö ska ha en kritisk massa. Genomgången av vad som har uppnåtts av ansatserna med programmen visar att det mest positiva som har åstadkommit är samordningen inom ämnet och på skolnivå via programansvarigas, programansvarig doktorands och forskarutbildningsansvarigas arbete.

Rekommendationerna från utvärderingen är därför att;

- programmen tas bort,
- en översyn görs av forskningsämnena – om inte annat av de som är eller riskerar att bli underkritiska,
- förslag på hur små miljöer ska hanteras ska tas fram samt,
- samordningen via ämnen och på skolnivå behålls och vidareutvecklas.

Ett tydligt önskemål från FA och PA är även att se över PA-rollen främst avseende ansvar och mandat, något som efterfrågades redan vid första utvärderingen av doktorsprogrammen, år 2014–15. I de intervjuer som genomfördes för fokusutvärderingen framkom också att finansieringen av forskarutbildningen är den fråga som de flesta tog upp som ett bekymmer för forskarutbildningen på KTH, även om det inte var föremål för utvärderingen.

Utvärderingen har diskuterats vid uppstart, under genomförandet och inför att slutrapporten togs fram i forskarutbildningsutskottet och fakultetsrådet. Rapporten har remitterats till fakultetsnämnderna och diskuterats i FA:s kvalitetsråd. THS-doktorandsektion har även kommenterat ett utkast av rapport med slutsatser och rekommendationer.

Innehåll

Fokusutvärdering: Doktorsprogram som organisationsform	1
Sammanfattning.....	2
Innehåll.....	3
1. Om fokusutvärdering	4
2. Vad föranleder fokusutvärderingen?	4
3. Syfte, metod, frågor och mål med utvärderingen.....	5
3.1 Syfte	5
3.2 Utvärderingsfrågor	5
3.3 Metod.....	5
3.4 Mål.....	5
4. Doktorsprogram på KTH - historik.....	6
5. Beskrivning och definition av doktorsprogram	7
6. En första utvärdering av doktorsprogrammen	8
7. Beskrivning av nuläget för forskarutbildningen på KTH	9
8. Hur regleras forskarutbildningen?.....	11
8.1 Extern reglering av forskarutbildning	11
8.2 Intern reglering av forskarutbildning	12
9. En nationell utblick över hur forskarutbildning kan organiseras	13
9.1 Karolinska institutet	13
9.2 Stockholms universitet	14
9.3 Chalmers tekniska högskola.....	14
10. Intervjuer med forskarutbildningsansvariga, programansvariga och doktorander	15
11. Slutsatser och rekommendationer	19
12. Remissförfarande	24
Bilaga 1: Universitet och högskolor med doktorandprogram	25
Bilaga 2: Intervjuer	26

1. Om fokusutvärdering

KTH har ett sammanhållet system för kvalitetssäkring och kvalitetsutveckling av all utbildning. En del i KTH:s systematiska kvalitetsarbete är fokusutvärdering. Fokusutvärderingar är ett komplement till den årliga uppföljningen och programuppföljningen och ska användas restriktivt. En fokusutvärdering initieras när ett specifikt behov har identifierats. Fokusutvärderingarnas metod och process anpassas utifrån den eller de frågor som ska besvaras av utvärderingen. En fokusutvärdering kan vid behov inkludera externa granskare. I samband med beslut om att en fokusutvärdering ska genomföras, beslutas också vilken metod som ska användas och om utvärderingen ska inkludera externa granskare. Fakultetsrådet fattar beslut om att en fokusutvärdering ska genomföras. Fokusutvärderingar samordnas av ledningskansliet inom verksamhetsstödet.¹

Fakultetsrådet beslutade på möte den 9 april 2025 att en fokusutvärdering av doktorsprogrammen ska genomföras.² Ledningskansliet, via kvalitetssamordnarna, ansvarar för att genomföra utvärderingen. Arbetet ska avrapporteras löpande till och diskuteras i både fakultetsrådet och forskarutbildningsutskottet (FU). Fokusutvärderingen dokumenteras i en skriftlig rapport.

Fakultetsrådet och forskarutbildningsutskottet är mottagare av resultatet av fokusutvärderingen. Fakultetsrådet ansvarar för att ta om hand utvärderingens resultat och är rådgivande till rektor/KTH:s ledningsgrupp i eventuella beslut om vilken organisationsform som är lämplig för forskarutbildningen. Eventuella beslut kommer att fattas av rektor, baserat på forskarutbildningsutskottets, fakultetsnämndernas och fakultetsrådets diskussioner och beslut.

2. Vad föranleder fokusutvärderingen?

Under det senaste året har frågan om doktorsprogrammets syfte och roll lyfts till diskussion i olika sammanhang. Representanter från skolorna har i olika forum på skol- respektive KTH-nivå diskuterat doktorsprogrammets syfte och roll samt dess för- och nackdelar. I de olika diskussioner som förts om doktorsprogrammets syfte har det ofta framförts synpunkter på att det är tydligt att programmen skapar en administrativ börda samt att många undrar över den egentliga funktionen av programmen, vad tillför de jämfört med forskningsämnet (där forskargrupper finns) och institutions- och avdelningstillhörigheten? Även programansvarigas (PA) roll och ansvar kanske framförallt i relation till forskarutbildningshandläggare, studierektorer och forskarutbildningsansvariga (FA) väcker en del frågor. Och, vilken funktion har ansvaret för forskningsämnets strategiska utveckling, efter borttagandet av ämnesföreträdarrollen?

I slutet av vårterminen 2025 aktualiserades frågan om doktorsprogrammets roll av EECS:s forskarutbildningsansvarige då han lyfte frågan till diskussion i forskarutbildningsskottet. EECS-skolans ledning har tillsammans med PA och doktorandrepresentanterna på skolan diskuterat syftet med att ha fyra program jämfört med att slå ihop dem till ett gemensamt program för hela skolan. Diskussionerna har lett dem till slutsatsen att de inte ser några nackdelar med att slå ihop programmen till ett gemensamt för hela skolan. I diskussionerna har det framkommit att programtillhörigheten endast är en administrativ åtgärd. Doktoranderna har i stället sin gemenskap via sina forskargrupper, sitt forskningsämne och institution-/avdelningstillhörighet. Antalet forskningsämnen avser inte skolan minska i och med den här föreslagna förändringen.

¹ Riktlinje om systematiskt kvalitetsarbete inom utbildning, HS-2025-0278, sid. 2, 8

² Fakultetsrådets sammanträde 2025-04-09, protokoll, § 6, sid. 5

Under åren 2022–23 genomfördes en genomlysning av KTH:s kvalitetssystem för utbildning. I det arbetet blev en central fråga att avgöra vad som skulle följas upp för forskarutbildningen - programmen eller forskningsämnena? I arbetet framstod det tydligt dels att programmets funktion var en teknisk administrativ åtgärd dels att programmets betydelse är sekundär eftersom antagning till forskarutbildningen görs inom ett forskningsämne också. I genomlysningen av kvalitetssystemet för forskarutbildningen blev det även klart att många funktioner inom KTH upplever att programstrukturen är pro forma och att den, speciellt i jämförelse med forskningsämnets tillhörighet, egentligen inte tillför särskilt mycket till forskarutbildningen.

Under åren 2014–15 genomfördes en första utvärdering av doktorsprogrammen. Den visade bland annat att de syften som var ursprunget till att inrätta program 2011 åtminstone hade uppfyllts till del och utvärderingen resulterade även i ett flertal rekommendationer för att fortsätta utveckla programidén på KTH. Givet det senaste årets diskussioner, EECS-skolans förslag på omorganisering av deras skolas program och rekommendationerna från föregående utvärdering gör att det är motiverat att genomföra en ny utvärdering av doktorsprogram som organisationsform, 10 år efter att den första utvärderingen gjordes.

3. Syfte, metod, frågor och mål med utvärderingen

3.1 Syfte

Syftet med granskningen är att utvärdera om doktorsprogram som organisationsform är ändamålsenligt för forskarutbildningarna idag och för framtiden. Utvärderingen ska granska om programmen har uppfyllt de behov som föranledde att de inrättades år 2011, om organisationsformen eventuellt orsakar arbete som inte är värdeskapande samt att ge förslag på hur forskarutbildningen kan bedrivas – i nuvarande form med program eller ge förslag på alternativa organisationsformer.

3.2 Utvärderingsfrågor

Utvärderingen ska ge svar på följande frågor;

- *Har doktorsprogrammen inneburit att ett högvärdigt kursutbud erbjuds, bra handledning ges, att krav ställs på kvalitet i avhandlingsdelen och har en kritisk massa skapats för programmets doktorander?*
- *Vilka eventuellt nya problem har uppstått?*
- *Vilka konsekvenser skulle ett eventuellt borttagande av program som organisationsform få?*
- *Vilka alternativ finns för att organisera forskarutbildning på?*

3.3 Metod

Metoden för fokusutvärderingen är en kombination av en deskstudy, en omvärldsbevakning av ett mindre antal andra lärosäten samt intervjuer med samtliga FA och fokusgruppsintervjuer med PA och doktorander. Om behov av mer information kvarstår efter intervjuerna kan enkäter övervägas att genomföras för att komplettera informationsinhämtningen. Skolornas fakultetsnämnder kommer även involveras före beslut fattas.

3.4 Mål

Målet med utvärderingen är att få en tydlig bild av för- och nackdelar med doktorsprogrammen samt ge rekommendationer om hur forskarutbildningen kan organiseras på ett ändamålsenligt sätt. Det långsiktiga resultatet som KTH vill uppnå är att organisera forskarutbildningarna på ett resurseffektivt och ändamålsenligt sätt som skapar en god miljö för både handledare och doktorander att verka i.

4. Doktorsprogram på KTH - historik

Forskarutbildningen på KTH har varit organiserad i program i snart 15 år. De infördes den 1 januari 2011. Dessförinnan var forskarutbildningen strukturerad kring forskningsämnet och den eller de institution/-er som ämnet hörde till.

I den utredning, doktorsprogram för utbildning på forskarnivå³, som föranledde inrättandet av programmen framgår det att det övergripande målet var att stärka kvaliteten i forskarutbildningen genom att via doktorsprogram ”erbjuda ett högvärdigt kursutbud, bra handledning, ställa krav på kvalitet i avhandlingsdelen och skapa en god sammanhållning mellan grupper av doktorander.”⁴ Rapporten är slutprodukten av ett tvåårigt arbete som gjordes på uppdrag av den dåvarande fakultetsnämnden. Fakultetsnämnden hade identifierat ett behov av att göra en översyn av forskarutbildningen på KTH. Behovet hade bland annat uppstått på grund av propositionen, Forskarutbildning med profilering och kvalitet⁵, och Högskoleverkets (HSV) nya uppdrag att utforma ett kvalitetsutvärderingssystem som skulle granska forskarutbildningarna. Det senare var något som tillsynsmyndigheten aldrig hade gjort förut. Båda förändringarna skulle träda i kraft under år 2010. Genomlysningen gjordes av två arbetsgrupper, en grupp bildades av personer från fakultetsnämndens forskarutbildningsutskott och den andra gruppen bestod av samtliga skolors forskarutbildningsansvariga (FA). Arbetsgruppen från utskottet utredde regelfrågor avseende antagning, doktors- och licentiatexamen, ekonomisk ersättning för forskarkurser samt utbildningens informationsstruktur. FA-gruppen utredde frågor rörande mål för utbildningen, ämnen på forskarnivå, forskarskolor/doktorsprogram samt ämnesföreträdarrollen. Detta arbete remissbehandlades inom skolorna under hösten 2007. I början av 2008 beslutade fakultetsnämnden att bland annat mål för utbildningen, behörighet och tillgodoräknande, ämnen på forskarnivå samt forskarskolor/doktorsprogram skulle utredas vidare. För detta bildades en ny arbetsgrupp bestående av personer från fakultetsnämndens forskarutbildningsutskott samt samtliga FA. Arbetsgruppens slutliga förslag presenterades för fakultetsnämnden i september 2008. Nämnden tillstyrkte och beslutade i enlighet med förslaget. Även universitetsstyrelsen tillstyrkte förslaget och rektor fattade därefter beslut om inrättande av doktorsprogram på KTH. Detta beslut togs med i KTH:s utvecklingsplan 2009–12, enligt vilken KTH senast den 1 januari 2012 skulle ha infört doktorsprogram.

Utifrån utredningarna och dessa beslut reviderades KTH:s interna regelverk för utbildning på forskarnivå och anpassades till det nya nationella regelverket. Under hösten 2009 tillsattes en arbetsgrupp för doktorsprogram, den skulle bland annat ta fram en tidsplan för inrättandeprocessen samt riktlinjer för doktorsprogram. Gruppen utredde även ett antal frågor som rörde relationen mellan verksamhetsbas, forskningsämnen och huvudområden för examina på samtliga nivåer. De tog också fram en mall för utbildningsplaner för doktorsprogram och relaterade den till dåvarande studieplan för ämnen.

Inrättandet av programmen innebar att skolorna skulle föreslå doktorsprogram och ämne/-n som skulle ingå i programmen. För vissa ämnen innebar införandet inga väsentliga skillnader då program och ämne var desamma eller till stor likhet varandra avseende forskningstraditioner, metoder, publiceringsstrategier med mera. För andra ämnen, framförallt mindre, innebar införandet av programmen att ämnen grupperades tillsammans trots att de inte hade vare sig likheter i ämnestillhörighet eller i forskningstraditioner.

³ Diarienummer, V-2009-0246-69

⁴ Doktorsprogram för utbildning på forskarnivå, V-2009-0246-69, sid. 3

⁵ Proposition 2008/09:134

5. Beskrivning och definition av doktorsprogram

I rapporten, doktorsprogram för utbildning på forskarnivå, definierades doktorsprogram som ”ett internt KTH-program som normalt består av ett forskningsämne och har ett kursutbud som kan vara indelat i olika inriktningar. Ett doktorsprogram kan involvera en eller flera skolor inom KTH”⁶. Följande krav ställdes upp för doktorsprogrammen:

- Programmen skulle formulera lärandemål på programnivå och dessa skulle även följas upp regelbundet.
- Ett forskningsämne skulle ha minst tio handledare och 15 doktorander. Om det fanns ämnen som omfattade färre personer än gränsen, så lades ämnen ihop för att bilda program med närliggande ämnen.
- Doktorsprogrammen skulle ledas av en programansvarig (PA) som tillsammans med ett programråd (styrgrupp) skulle besluta om rekryteringar, genomförande och genomströmning samt ett systematiskt kvalitetsarbete.
- PA och programråd skulle utses samtidigt av skolchef tillsammans med skolans FA.
- Utbildningsplanen för programmet skulle innehålla beskrivning av utlysning doktorandplatser, antagning av doktorander, doktorandernas infrastruktur, antal handledare och doktorander i programmet, handledarkapacitet och behov av förnyelse, nätverksbyggande inom programmet genom gemensamma aktiviteter förutom kursdelen, tex. sommarskolor, interaktion med näringsliv m.m.
- Ett välstrukturerat system för forskarutbildningens centrala läskurser skulle skapas där kurserna skulle klassificeras in i central läs-, fördjupnings-, forskningsfärdighets-, breddnings- och övrig kurs. Kursutbudet skulle ses över minst en gång per år.
- Alla kurser skulle ha lärandemål och en pedagogisk modell som även omfattade examinationen. Kursvärdering skulle vara obligatorisk för de kurser som skolan skulle få ersättning för.
- Avhandlingar skulle skrivas på engelska (om inte engelska tillämpades, skulle dispens måsta sökas).
- Varje doktorsprogram skulle i sin utbildningsplan beskriva den rådande internationella publiceringsnormen (publicering i internationella tidskrifter med peer review-granskning eller konferensartiklar som är peer review-granskade). Normen skulle bli ett kvalitetskrav för sammanläggningsavhandlingar, där medelavhandlingen på KTH (då) omfattade fem artiklar varav tre var publicerade i peer review-granskade tidskrifter av god kvalitet.

Då utredningen av doktorsprogrammen genomfördes bedrevs forskarutbildning på KTH inom 158 forskningsämnen med tillhörande inriktningar. Ämnet fysik exempelvis listas tolv gånger med elva tillhörande inriktningar, ämnet teoretisk fysik förekommer sex gånger med fem inriktningar och biologisk fysik återfinns med sex listposter med fem tillhörande inriktningar.⁷

⁶ Doktorsprogram för utbildning på forskarnivå, V-2009-0246-69, sid. 3

⁷ Doktorsprogram för utbildning på forskarnivå, V-2009-0246-69, bilaga 2

6. En första utvärdering av doktorsprogrammen

Under åren 2014–15 gjordes på uppdrag av fakultetsrådet och via ledning av prodekanus en satsning på forskarutbildningen, Forskarutbildningssatsning (FUS). Syftet med FUS var att stärka kvaliteten i forskarutbildningen samt att förbättra det systematiska kvalitetsarbetet kring forskarutbildningen inklusive det administrativa stödet. FUS genomfördes i tre delprojekt; en analys av styrkor och svagheter med forskarutbildningen, stärkta rutiner för kvalitetssäkring utifrån högskoleförordningens mål samt uppföljning av doktorsprogrammen. Dessa projekt kompletterades med en seminariereserie.⁸

Delprojektet, uppföljning av doktorsprogrammen, genomfördes drygt 3,5 år efter att program hade införts som organisationsform. Uppföljningen genomfördes via en enkät⁹ till och intervjuer med sex PA. Syftet med uppföljningen var att identifiera styrkor och svagheter med programmen samt identifiera eventuella behov av insatser.

Resultatet av uppföljningen visade att programmen uppfattades av de allra flesta PA som ett bra, kvalitetsutvecklande initiativ och som en förbättring av verksamheten. Fördelar som nämndes var att införandet hade inneburit en tydligare, mer enhetlig struktur kring hela processen från antagning, till kurser och disputation, att ett större fokus läggs på individuella studieplaner och att bättre förutsättningar för en fruktbar doktorandmiljö har skapats då en större grupp av doktorander möjliggör för fler fora där doktoranderna kan mötas. Vissa program nämnde ex. att de anordnade internat och doktoranddagar. De nackdelar som lyftes fram med programformen var att programmen sinsemellan visade en stor variation när det gällde i vilken utsträckning införandet faktiskt hade inneburit några förändringar mot föregående system (forskningsämnestillhörighet). Organisationen runt programmen varierade också, både på och inom, skolorna men den konstaterades ändå fungera väl av en majoritet av PA. Några PA hade synpunkter på att krockar uppstod mellan programmets byråkrati och den akademiska logiken för en forskarutbildning, några påtalade också att införandet sannolikt hade ökat administrationen runt doktoranderna betydligt. PA:s roll och ansvar (en funktion som då var ny inom forskarutbildningen) i förhållande till FA och studierektorer ansågs tydlig och fungera bra enligt en stor majoritet av de svarande. Anledningen till att detta ansågs fungera var i mångt och mycket beroende av att PA och FA hade en god kommunikation. Vissa av de PA som intervjuades framförde också ett behov av tydligare centrala riktlinjer för rollerna och dess ansvar och befogenheter. Flera svarande lyfte även fram att uppdraget som PA gavs väldigt lite tid i tjänsten och inte heller påslag i lön samt att de uppgifter som lagts på PA i stor utsträckning var av administrativ art. Uppföljningen visade även att resurser för kursutveckling, undervisning i kurser och andra läraaktiviteter saknades på många ställen inom skolorna, trots att införandet av program, skulle avhjälpa bland annat just det problemet.

FUS-arbetsgrupp lämnade ett antal rekommendationer baserade på de slutsatser som projektet som helhet resulterade i. De föreslog bland annat att KTH skulle:

- Fortsätta att utveckla doktorsprogrammen med doktoranden i centrum.
- Förbättra informationen och kommunikationen om forskarutbildningen. Det gällde både kvaliteten på och säkerställandet av spridningen av den information som fanns på webben om forskarutbildning. Informationsbehov fanns särskilt för regelverket, roll och ansvar PA, FA samt lärandemålen för utbildningen – nationella, ämnets och mål i den individuella

⁸ Forskarutbildningssatsning (FUS) på KTH 2014–2015, V-2014-0788, sid. 2–4.

⁹ Svarefrekvensen var 63% på enkäten.

studieplanen. Men även information och kommunikation om kurser, ämnen och program behövde förbättras.

- Bättre säkerställa att information om aktuella kurser spreds internt.
- Avsätta dedikerade medel för utveckling, drift och uppföljning av kurser.
- Överväga att inrätta ett gemensamt, obligatoriskt kursblock för alla KTH-doktorander kring generiska färdigheter.¹⁰

7. Beskrivning av nuläget för forskarutbildningen på KTH

År 2024 hade KTH 32 doktorsprogram. På KTH antas doktoranderna i ett forskningsämne och de registreras även samtidigt inom ett doktorsprogram. Under året 2024 fanns drygt 1 550 aktiva doktorander på KTH.¹¹ Flest antal doktorander finns på EECS-skolan med 507 doktorander, följt i storleksordning av; CBH 306 doktorander, SCI 287 doktorander, ABE 197 doktorander och ITM 172 doktorander.¹² Flera av KTH:s skolor har under året påbörjat en översyn av sina doktorsprogram och forskningsämnen¹³ samt på några skolor har även ledningen påbörjat nedläggningar och sammanslagningar av program. Det finns numera 2025 26 doktorsprogram på KTH, för mer information se tabell 1 nedan.

Hur doktorsprogrammen och forskningsämnena är fördelade per skola samt antal doktorander per program framgår enligt tabell 1 nedan.

Tabell 1: Skola, program och tillhörande forskningsämne/-n, antal doktorander år 2025

Skola	Program	Antal doktorander	Forskningsämne/-n
ABE	Arkitektur	11	Arkitektur
ABE	Byggetenskap	51	Byggetenskap
ABE	Geodesi och geoinformatik	7	Geodesi och geoinformatik
ABE	Humanistiska och samhällsvetenskapliga studier av teknik, vetenskap och miljö	9	Historiska studier av teknik, vetenskap och miljö; Filosofi
ABE	Hållbar utveckling, miljövetenskap och teknik	20	Hållbarhetsstudier; Miljöteknik; Industriell ekologi
ABE	Samhällsbyggnad: Management, ekonomi och juridik	28	Företagsekonomi; Fastigheter och byggande
ABE	Samhällsplanering	1	Samhällsplanering
ABE	Transportvetenskap	30	Transportvetenskap
CBH	Teknik och hälsa	39	Teknik och hälsa
CBH	Medicinsk teknologi	11	Medicinsk teknologi
CBH	Kemivetenskap	148	Kemi; Kemiteknik; Fiber- och polymervetenskap
CBH	Bioteknologi	105	Bioteknologi
EECS	Elektro- och systemteknik	196	Elektro- och systemteknik
EECS	Datalogi	165	Datalogi; Tal- och musikkommunikation

¹⁰ Forskarutbildningssatsning (FUS) på KTH 2014–2015, V-2014-0788, delrapport C, sid. 3–8

¹¹ Årsredovisning 2024, KTH, sid. 28

¹² Totalt antal doktorander per skola med minst en procents aktivitet under år 2025, statistik från Education office, KTH, 250811

¹³ Årsredovisning 2024, KTH, sid. 28

EECS	Informations- och kommunikationsteknik	91	Informations- och kommunikationsteknik
EECS	Medierad kommunikation	55	Medieteknik; Människa-datorinteraktion
ITM	Energi- och miljösystem	42	Energiteknik
ITM	Maskinkonstruktion	31	Maskinkonstruktion
ITM	Utbildnings- och kommunikationsvetenskapliga studier	16	Teknik och lärande
ITM	Industriell produktion	14	Industriell produktion
ITM	Teknisk materialvetenskap	48	Teknisk materialvetenskap
ITM	Industriell ekonomi och organisation	21	Industriell ekonomi och organisation
SCI	Teknisk mekanik	113	Teknisk mekanik; Hållfasthetslära; Farkostteknik; Flyg- och rymdteknik
SCI	Fysik	79	Fysik
SCI	Tillämpad fysik	35	Tillämpad fysik; Biologisk fysik
SCI	Matematik	50	Matematik; Tillämpad matematik och beräkningsmatematik

Tabell 2 visar att KTH har sex underkritiska miljöer¹⁴. Därtill finns det ett program till som riskerar att bli en för liten miljö då antalet doktorander nästintill tangerar 15-gränsen. Ett av de här programmen omfattar flera ämnen, medan de övriga fem endast består av ett ämne. Tabellen visar även skillnader mellan skolorna där de små miljöerna, oavsett sammanlagda till program eller inte, främst finns på ABE. Av skolans åtta program är hälften underkritiska. CBH- och ITM-skolan har vardera ett program som är underkritiskt och ITM har även ett program till som finns nära den undre gränsen för minimiantalet doktorander.

- KTH har nio program som består av fler än ett forskningsämne.
 - Av dessa nio har ett program, humanistiska och samhällsvetenskapliga studier av teknik, vetenskap och miljö, trots sammanläggningen av ämnen till ett program färre än 15 doktorander.
 - Ytterligare två av dessa nio program har mellan 20 och 28 doktorander vardera, vilket gör att det är rimligt att anta att ett eller flera av de ingående ämnena är underkritiska.
 - Resterande sex program med flera ämnen har mellan 35 och upp över 150 doktorander.
- Det är fem program som enbart består av ett forskningsämne och som ligger under det rekommenderade minimiantalet doktorander.
 - På dessa fem program varierar antalet doktorander mellan en upptill 14 doktorander.
- 12 program består av ett ämne och varje program har minst 15 doktorander.
 - Det är tio program eller forskningsämnena som består av minst 30 upptill närmare 200 doktorander.
 - Ett av de 12 programmen, utbildnings- och kommunikationsvetenskapliga studier, har endast klarat minimigränsen med en doktorand.

Tabell 2: Doktorsprogram sorterat utifrån antal ingående ämnen och doktorander.

¹⁴ Givet att definitionen av underkritisk miljö är att antalet doktorander understiger 15 personer.

Skola	Program	Antal doktorander	Forskningsämne/-n
Program med flera ämnen			
ABE	<i>Humanistiska och samhällsvetenskapliga studier av teknik, vetenskap och miljö</i>	9	<i>Historiska studier av teknik, vetenskap och miljö; Filosofi</i>
ABE	Hållbar utveckling, miljövetenskap och teknik	20	Hållbarhetsstudier; Miljöteknik; Industriell ekologi
ABE	Samhällsbyggnad: Management, ekonomi och juridik	28	Företagsekonomi; Fastigheter och byggande
CBH	Kemivetenskap	148	Kemi; Kemiteknik; Fiber- och polymervetenskap
EECS	Datalogi	165	Datalogi; Tal- och musikkommunikation
EECS	Medierad kommunikation	55	Medieteknik; Människa-datorinteraktion
SCI	Teknisk mekanik	113	Teknisk mekanik; Hållfasthetslära; Farkostteknik; Flyg- och rymdteknik
SCI	Tillämpad fysik	35	Tillämpad fysik; Biologisk fysik
SCI	Matematik	50	Matematik; Tillämpad matematik och beräkningsmatematik
Program med ett ämne, färre än 15 doktorander			
ABE	<i>Arkitektur</i>	11	<i>Arkitektur</i>
ABE	<i>Geodesi och geoinformatik</i>	7	<i>Geodesi och geoinformatik</i>
ABE	<i>Samhällsplanering</i>	1	<i>Samhällsplanering</i>
CBH	<i>Medicinsk teknologi</i>	11	<i>Medicinsk teknologi</i>
ITM	<i>Industriell produktion</i>	14	<i>Industriell produktion</i>
Program med ett ämne, fler än 15 doktorander			
ABE	Byggvetenskap	51	Byggvetenskap
ABE	Transportvetenskap	30	Transportvetenskap
CBH	Teknik och hälsa	39	Teknik och hälsa
CBH	Bioteknologi	105	Bioteknologi
EECS	Elektro- och systemteknik	196	Elektro- och systemteknik
EECS	Informations- och kommunikationsteknik	91	Informations- och kommunikationsteknik
ITM	Energi- och miljösystem	42	Energiteknik
ITM	Maskinkonstruktion	31	Maskinkonstruktion
ITM	<i>Utbildnings- och kommunikationsvetenskapliga studier</i>	16	<i>Teknik och lärande</i>
ITM	Teknisk materialvetenskap	48	Teknisk materialvetenskap
ITM	Industriell ekonomi och organisation	21	Industriell ekonomi och organisation
SCI	Fysik	79	Fysik

8. Hur regleras forskarutbildningen?

8.1 Extern reglering av forskarutbildning

Forskarutbildningen regleras formellt i högskolelagen och högskoleförordningen med tillhörande examensbeskrivningar (bilaga 2). I högskolelagen står följande som rör forskarutbildning: ”1 kap. 9a § Utbildning på forskarnivå skall väsentligen bygga på de kunskaper som studenterna får inom utbildning på grundnivå och avancerad nivå eller motsvarande kunskaper. Utbildning på forskarnivå

skall, utöver vad som gäller för utbildning på grundnivå och på avancerad nivå, utveckla de kunskaper och färdigheter som behövs för att självständigt kunna bedriva forskning. Lag (2006:173).”

I högskoleförordningen kapitel 5 och 6 regleras anställning som doktorand och olika delar av utbildningen. Det femte kapitlet handlar om anställning som doktorand, där finns regler för arbetsuppgifter, anställningsform och -längd. I det sjätte kapitlet finns inledande bestämmelser om examina, tillgodoräknande samt bestämmelser om utbildning på forskarnivå. I den senare delen av kapitel sex, 25 § och framåt, regleras bland annat forskningsämnen, att en allmän studieplan ska finnas samt vad den ska innehålla, tillgång till handledning, individuell studieplan, rätt till handledning och andra resurser, betyg på prov, disputation och betyg på doktorsavhandlingen. I det sjunde kapitlet, 34 § allmänna bestämmelser och därefter följande paragrafer, regleras tillträde, antagning och antagningsförfarande samt krav på finansiering. Disciplinära åtgärder för doktorander regleras i tionde kapitlet och överklaganderegler finns i kapitel tolv.

I bilaga 2 till högskoleförordningen regleras examensbenämningar och dess översättningar för alla högskoleexamina inklusive licentiatexamen och doktorsexamen. För varje examen regleras vad som ska ingå via examensbeskrivningarna. Varje examensbeskrivning omfattar mål för tre kunskaps- och färdighetsområden; kunskap och förståelse, färdighet och förmåga samt värderingsförmåga och förhållningssätt. Inom kunskapsområdena finns flera mål.

I lag och förordning stipuleras att universitet och högskolor ska ha en allmän studieplan (ASP) och en individuell studieplan (ISP) för varje doktorand. Enligt högskoleförordningen, 6 kap 27 §, ska det huvudsakliga innehållet i utbildningen, krav på särskild behörighet och de övriga föreskrifter som behövs anges i ASP. ISP regleras i 6 kap 29 § i förordningen där det står att ISP ska upprättas, att den ska innehålla högskolans och doktorandens åtaganden samt en tidsplan för doktorandens utbildning. Planen ska även beslutas efter samråd med doktoranden och hans handledare. Vidare regleras i förordningen att ISP regelbundet ska följas upp samt efter samråd med doktoranden och hans handledare ändras av högskolan i den utsträckning som behövs. Även utbildningstiden regleras i högskoleförordningen via ISP där det stipuleras att tiden endast får förlängas om det finns särskilda skäl för det. Skälen finns noterade i förordningstexten. Det är dessa två dokument, ASP och ISP, som skapar den övergripande regleringen och strukturen för utbildning på forskarnivå.

8.2 Intern reglering av forskarutbildning

I *riktlinje om utbildning på forskarnivå (V-2019-0111)* regleras kraven för examina, forskningsämnen, doktorsprogram, antagning, bestämmelser om kurser och kursplaner, förlängningar av studietid, disciplinåtgärder samt tillträdesfrågor, examenskrav, studiefinansiering samt vad en ASP ska innehålla. I *riktlinje om utbildningens organisation (V-2023-0823)* regleras vilka uppgifter forskarutbildningsansvarig och programansvarig ska ha. I *arbetsordning vid KTH (HS-2025-0772)* regleras fakultetsnämndernas uppdrag som för forskarutbildningen innebär att nämnden har ett övergripande ansvar inom respektive skola för den långsiktiga utvecklingen av utbildning i förhållande till KTH:s vision och mål samt för uppföljning och utveckling av kvalitet i utbildning inom ramen för KTH:s kvalitetssystem samt uppföljning av fakultetsförnyelse och fakultetsutveckling. I *delegationsordning för KTH (HS-2025-1308 1.2)* finns bestämmelser om vilka arbetsuppgifter som skolchef kan delegera till forskarutbildningsansvariga.

9. En nationell utblick över hur forskarutbildning kan organiseras

Syftet med att göra en nationell omvärldskontroll är att öka kunskapen om vilka organisationsformer svenska lärosäten har valt för forskarstudier samt att hitta goda exempel för KTH att inspireras av avseende hur av forskarutbildning kan struktureras generellt.

Grunden i hur svenska universitet har organiserat sina forskarutbildningar är det ramverk som regleras i högskolelag och högskoleförordning. Generellt har alla universitet och högskolor tilldelat ansvaret för vetenskaplig kvalitet och strategisk utveckling av forskarutbildningen till fakultetsnivån, medan institutionerna ansvarar för den faktiska forskningen och för att erbjuda handledning, kurser och en god forskarmiljö. De största skillnaderna mellan lärosätena avseende organiseringen av utbildningen finns i att vissa lärosäten har en tydlig tonvikt på fakultetsnivån medan andra har en mer decentraliserad struktur med större autonomi för institutionerna. Sökningen visar också att det är vanligast att ha strukturerat forskarutbildning i form av program inom STEM-området och medicin jämfört med forskarutbildningar inom humaniora och samhällsvetenskap. Forskarskolor nämns som komplement till eller i stället för doktorsprogram, för att skapa struktur och samarbeten – speciellt inom ämnen och mellan universitet.¹⁵ Tjugo universitet och högskolor har organiserat sin forskarutbildning i program. En förteckning över dessa finns i bilaga 1. Av de nämnda lärosätena är det framför allt tre som är extra intressanta för KTH. Via Stockholm Trio samarbetar KTH tätt med Stockholms universitet och Karolinska institutet inom forskarutbildningsnivån. Det finns redan gemensamma forskarutbildningar, bland annat inom medicinsk teknik med KI. Chalmers är Sveriges näst största (i antal studenter) tekniska högskola och därmed intressant att studera hur de har valt att bedriva forskarutbildning.

9.1 Karolinska institutet

Karolinska institutet (KI) hade under vårterminen 2024 över 2 200 aktiva doktorander.¹⁶ KI har organiserat sin forskarutbildning i tio institutionsövergripande och tematiska forskarutbildningsprogram som återspeglar stora forskningsområden vid KI. När en doktorand antas till forskarutbildning anmäler doktoranden intresse för ett eller flera program utifrån det aktuella forskningsprojektet. Intresseanmälan innebär att doktoranden får ta del av informationen för programmet/-en samt kan välja att söka kurser (ej platsgaranti) och delta i aktiviteter från flera program.¹⁷ Syftet med tematiska forskarutbildningsprogrammen är att;

- behov av kurser och lärandeaktiviteter för doktorander avgörs av de som är kunniga inom aktuellt forskningsområde,
- gynna samordning och effektivitet,
- uppmuntra högkvalitativa aktiviteter till stöd för doktorandernas lärande samt,
- erbjuda doktorander ett nätverk som sträcker sig utanför den egna forskningsgruppen och institutionen.

Programmen ska även bidra till att säkerställa doktoranderna når de nationella examensmålen för forskarutbildning enligt högskoleförordningen.¹⁸

Ansvarsfördelning

Programmen leds av en programansvarig (PA) tillsammans med en styrgrupp. PA utses av kommittén för utbildning på forskarutbildningsnivå. PA är ordförande för styrgruppen och utser övriga

¹⁵ Chat GPT, Hur har svenska universitet organiserat sina forskarutbildningar? [Svenska forskarutbildningar](#)

¹⁶ Karolinska institutets årsredovisning 2024, sid. 28

¹⁷ [Om utbildning på forskarnivå | Karolinska Institutet Utbildning](#)

¹⁸ [Om forskarutbildningsprogrammen | Medarbetare](#)

styrgruppsledamöter. Mer information om PA:s respektive styrgruppens ansvar, samt om kommittén för utbildning respektive kurs- och programkommittén, finns i KI:s riktlinjer för forskarutbildning.¹⁹

De tematiska forskarutbildningsprogrammets ansvar är att;

- samordna, planera och organisera ett genomtänkt utbud av kurser och aktiviteter inom forskningsområdet,

Inom respektive program ska det finnas ett långsiktigt, genomtänkt kursutbud med progression anpassat till doktorandernas behov inom det aktuella forskningsområdet. Alla kurser och aktiviteter som programmets organiserar ska vara öppna för samtliga doktorander och post-docs, vid KI. Vid sidan av regelrätta kurser ska programmen även uppmuntra, samordna och arrangera andra aktiviteter för doktorander, till exempel seminarier, workshops, internat och konferenser. När så är tillämpligt ska programmen eftersträva synergieffekter genom att samarbeta med andra nätverk och miljöer (till exempel andra forskarutbildningsprogram, forskningsnätverk, strategiska forskningsområden (SFO), centrumbildningar, forskarskolor, mastersprogram, andra lärosäten m.m.).

- utveckla och säkra kvaliteten i kurser och aktiviteter,

PA och styrgrupp har ett ansvar för att de kurser och aktiviteter som programmet finansierar håller en hög kvalitet. Programmen uppmuntras att stödja kursgivarnas pedagogiska utveckling och implementering av Strategi 2030, till exempel genom att informera om KI:s pedagogiska grundsyn, möjligheterna som finns till pedagogisk och annan utveckling för lärare, uppmuntra användandet av pedagogiska verktyg samt anordna workshops för kursgivare. Programmen har ett ansvar för att kursplanerna håller hög kvalitet, vilket exempelvis innebär att lärandemålen är rimliga och examineringsbara. Detta förutsätter god kunskap om kursdesign och att en dialog förs med kursgivarna innan kursplaner färdigställs inför slutlig granskning och fastställande. Utöver kursvärdering och – analys används aktivitetsvärderingar och aktivitetsanalyser som underlag vid bedömning av kvalitet. Programmen ska, vid behov, stödja kursgivarna i kursutveckling och -design.

- informera om programmets verksamhet.

Programmen ska informera doktoranderna om programmets verksamhet via en webbsida som ska uppdateras löpande. Sidan ska utöver information om verksamheten även innehålla styrgruppens sammansättning samt en länk till den KI-gemensamma webbplatsen med KI:s samlade kursutbud.

9.2 Stockholms universitet

Stockholms universitet har fyra fakulteter. Doktorander antas till ett forskningsämne. Lärosätet har organiserat sin forskarutbildning ämnesvis inom varje institution, övergripande doktorsprogram saknas. Varje fakultet har en forskarutbildningsnämnd och dekanen på fakulteten är ansvarig för bland annat riktlinjer och övergripande kvalitet i forskarutbildningen. Institutionerna ansvarar för forskarutbildningens kvalitet och innehåll. Varje ämne har en allmän studieplan, som fastställs på fakultets- eller institutionsnivå. Det förekommer fakultetsgemensamma kurser och seminarier men utbildningen i sig är decentraliserad till institution och forskningsämne.

Inom den humanistiska fakulteten nämns att doktorander går på fakultetens forskarskola, i övrigt nämns att universitetet deltar i nationella och internationella forskarskolor men för vilka ämnen det gäller specificeras inte.²⁰

9.3 Chalmers tekniska högskola

Forskarutbildningen vid Chalmers ägs och utvecklas av 13 institutioner, inom institutionerna finns 31 ämnesinriktade forskarskolor som omfattar nästintill 1 000 doktorander.²¹ Ex. forskarskolan i

¹⁹ Riktlinjer för KI:s tematiska forskarutbildningsprogram, Dnr 1-52/2025, sid.4-5

²⁰ SU.se/forskarutbildning vid Stockholms universitet, [Forskarutbildning vid Stockholms universitet - Stockholms universitet](#)

²¹ Chalmers Årsberättelse 2024, sid. 22

arkitektur och samhällsbyggnadsteknik indelad i fyra inriktningar; arkitektur, bygg och miljöteknik, teknisk akustik samt forskning vid arkitektur och samhällsbyggnadsteknik. Varje forskarskola har en allmän studieplan som bland annat beskriver vilka inriktningar som finns inom skolan och vilka kurser som ingår i utbildningen. Forskarskolorna ansvarar för utbildningen vilket exempelvis omfattar kursutbud, seminarieverksamhet och studieuppföljning. Alla doktorander skrivs in vid en forskarskola (alternativt vid en nationell eller internationell forskarskola). På varje forskarskola finns en studierektor som ansvarar för skolan. Vissa institutioner har även utsett en viceprefekt med särskilt ansvar för forskarutbildningen på den institutionen.²²

Chalmers har utformat ett kurspaket för forskarutbildningen i Generic and Transferable Skills (GTS). Det är obligatoriskt att ta 7,5 högskolepoäng men doktoranderna har en garanti att ta ytterligare kurser upp till totalt 15 poäng vid intresse. GTS omfattar kurser och aktiviteter för doktorander för utveckling av generiska färdigheter inom bland annat områdena kommunikation, pedagogik, ledarskap och forskningsetik. Chalmers menar att doktorerna blir mer attraktiva på arbetsmarknaden och bättre rustade för arbetslivet med dessa kompetenser med sig.²³

10. Intervjuer med forskarutbildningsansvariga, programansvariga och doktorander

Under september och oktober genomfördes individuella intervjuer med samtliga forskarutbildningsansvariga. Fokusgruppsintervjuer har genomförts med 20 programansvariga och forskningsämnesansvariga (av totalt 26 PA, 8 FoA) och via hjälp från THS har gruppintervjuer genomförts med 20 doktorander. THS har även samlat in synpunkter via en enkät. Åtta svar inkom. THS har även diskuterat intervjufrågorna på ett sektionmöte då ca. 30 doktorander deltog. Styrelsen (10 doktorander) har därefter även diskuterat det vidare och sammanfattat synpunkterna. Svaren från intervjuerna med doktorander, enkätsvaren samt THS-sektionens mötessvar är alla inkluderade i texten nedan. I texten nedan skrivs PA ut och i den gruppen inkluderas forskningsämnesansvariga (som endast finns på SCI-skolan).

Intervjuerna har utgått ifrån fyra frågor; Är doktorsprogrammen bra? Vad får KTH och doktoranderna tackvare just programmen (d.v.s. har programmen lett till att ett högvärdigt kursutbud erbjuds, bra handledning ges, att krav ställs på kvalitet i avhandlingsdelen, har en kritisk massa skapats för programmets doktorander?)? Vad händer om vi tar bort programmen (dvs endast har forskningsämnen)? Hur skulle KTH bäst kunna organisera forskarutbildningen? Vilka alternativ ser du?

- Är doktorsprogrammen bra?

Det är viktigt att inledningsvis lyfta fram att de allra flesta intervjupersonerna bland PA och doktorander, hade svårt att särskilja program, forskningsämne och inriktningar. Det finns en otydlighet kring begreppen och vad programmen bidrar med. Program blandas tydligt ihop med ämnet. Och på frågan om vad doktoranderna får just tackvare programmet, inte ämnet, kunde respondenterna därför helt rimligt inte heller ge konkreta svar. En förklaring kan vara att programnamnet och ämnet är desamma för flertalet av respondenterna. En annan kan vara att inriktningarna inom vissa ämnen omfattar en sådan stor miljö att det misstas för ämnet. Doktoranderna verkade inte alltid veta om att de tillhör ett program utöver sitt ämne och det i sig verkade vara relativt oviktigt för dem.

Två FA anser inte att doktorsprogrammen tillför något till forskarutbildningen, två FA lyfter både för- och nackdelar om än med tonvikt mot att nackdelarna väger tyngre medan en FA är positiv och ser

²² [Chalmers.se/forskarskolor](https://www.chalmers.se/forskarskolor), [Forskarskolor](#)

²³ [Chalmers.se/om forskarutbildningen](https://www.chalmers.se/om/forskarutbildningen), [Om forskarutbildningen](#)

programmen som en samlande struktur. Fyra av fem FA är också eniga i att programmen till störst del är en administrativ konstruktion - som dessutom skapar ett onödigt lager i organisationsstrukturen samt skapar administrativt merarbete. Merarbetet består i att hålla programbeskrivningsdokumentet aktuellt, anta doktorander till både ämne och program samt att program ska tas med genom hela ISP-arbetet. De menar även att program jämfört med ämne skapar onödig förvirring hos doktoranderna, något som även det skapar visst merarbete för de som arbetar nära doktoranderna.

Även via intervjuerna med PA kommer en liknande bild fram av programmen, oavsett om PA har ett eller flera ämnen. Programmen ses som en administrativ konstruktion, det tog tid innan de var på plats fullt ut och för vissa ämnen har det varit en bitvis smärtsam resa. De är helt eniga om att programstrukturen inte har bidragit till kvaliteten i forskarutbildningen överhuvudtaget, utan kvaliteten menar de uppnås via ämnena. Kurser, handledning, avdelningsstöd och att mötas över ämnesgränserna skulle enligt dem fungera väl även utan programstruktur. Programmen märks för de flesta mest av via programrådets möte. De menar även att programmen medför en hel del administrativt arbete som i grunden kanske är onödigt. För vissa ämnen trodde PA att förändringarna i praktiken förmodligen inte ens skulle vara märkbara eftersom det finns mycket lite programöverskridande aktiviteter. För små miljöer dock är den större gruppen viktig både för kollegiala aspekter och för doktorander, exempelvis lyfts att samordningen har varit viktig och att de numera håller kurser över ämnesgränserna också. Om flerämnesprogram skulle gå över till ämnesråd i stället för programråd, så skulle det också innebära att många fler personer behöver involveras i arbetet. Flera PA diskuterade även värdet av ordet "program" som både kan stärka bilden av att det är en utbildning och att det kan signalera en viss robusthet som ökar attraktionskraften för KTH:s forskarutbildning internationellt.

Doktorandernas syn på programmen

Bland de doktorander som intervjuades var det tydligt att begreppen program, ämne och inriktning/spår var svåra för dem att särskilja och därmed också att bena ut vad som tillför vad till utbildningen. Programtillhörigheten upplevs av många som administrativ snarare än meningsfull i det dagliga arbetet. Flera doktorander uttryckte att de snarare identifierar sig med sitt forskningsämne. De grupperingar som doktoranderna främst lyfte fram som viktiga för deras utbildning var forskargruppen men även ämnet eller inriktningen genom vilka de har sina kurser och/eller seminarier. Det är även via ämnes-/inriktningsgrupperingarna som de har sin tillhörighet och gemenskap utöver den schemalagda verksamheten eller forskningen som de bedriver.

Utöver att större miljöer har skapats för små ämnen där gemensamma seminarier, möten och kurser skapar en känsla av gemenskap och tillhörighet – vilka även fås genom ämnestillhörigheten, lyfte doktoranderna främst den mer enhetliga hanteringen av viktiga frågor för doktoranderna som har åstadkommit genom arbetet i program- och kvalitetsråd. I båda organen är doktoranderna representerade och kan bidra i utvecklingsarbetet. Programansvarig och programansvarig doktorand (PAD) har bildat en formell stödstruktur som erbjuder vägledning och de fungerar som en länk mellan doktorander och handledare. Doktoranderna lyfte fram att programmen, även själva ordet program, bidrar till att forskarutbildningen uppfattas just som en strukturerad utbildning - snarare än en del av ett forskningsprojekt.

-Har programmen resulterat i det som avsågs när de startades?

På frågan om doktoranderna tackvare programmen fått ett högvärdigt kursutbud, bra handledning, att krav ställs på kvalitet i avhandlingsdelen och är del av en kritisk massa så menar alla tre intervjugrupper att det egentligen är kritisk massa som har uppnåtts - det gäller då främst för de ämnen som hade små miljöer. För övriga har programmen inte haft den effekten. PA-gruppen menade att allt det nämnda skapas inom ämnena, inte genom programmen. Däremot kan programmen bidra

med ett nätverk utanför forskningsämnet, tydliggöra kontaktfunktioner och vilket administrativt stöd som finns inom ämnet, det ger en profil till ämnet och kan kanske påverka rekryteringen av doktorander. Den programuppföljning som görs vartannat år och diskussionerna i programråden bidrar också till att analysera och säkra utvecklingen för ämnet och doktoranderna. Flera personer refererar också till att programmen har varit positiva för att begränsa den äldre typen av forskarutbildning där handledare och doktorand var isolerade team som hade begränsad insyn från andra parter.

Kursutbudet är till stor del beroende av finansieringen av forskarutbildningen. I utredningen som föregick införandet, utlovades även en reform av finansieringen av forskarutbildningen bland annat avseende kursverksamheten. Den delen av införandet är svår att belägga om den har genomförts. Två skolor, EECS och SCI, har de senaste åren prövat sig fram med olika lösningar för att finansiera just kurserna. EECS-skolans försök där man gett en klumpsumma för hela kursen, och inte enbart för undervisningstiden, har inte gett de resultat som skolan hade hoppats på. SCI-skolan har infört ersättning per kurs från och med höstterminen 2025 så det är för tidigt för att säga något om utfallet ännu. Kursutbudet har även ett annat problem som rör att det är svårt att nå ut med information om vilka kurser som ges och när, och det är svårt för doktoranderna att hitta kurserna. Ett arbete för att åtgärda den här matchningsproblematiken pågår via ett arbete i verksamhetsstödet's grupp FuSam.

För de båda frågorna om handledning och kvaliteten i avhandlingarna lyftes flertalet goda exempel fram om hur skolorna arbetar med dessa delar av forskarutbildningen. Både handledning och avhandlingarna är exempel på områden som skolorna arbetar systematiskt med och med ständiga förbättringar. De diskuteras i programråd och kvalitetsråd, där handledare deltar i arbetet. Intervjugrupperna menade att handlednings- och avhandlingskvaliteten snarast påverkas av ämnesnära arbete som sker i handledarteamen och kollegiet, mindre tydligt av programstrukturen som sådan.

-Vad skulle hända om programmen togs bort?

Fyra FA är också eniga i att det inte skulle få några större konsekvenser om programmen togs bort, givet två förbehåll – att det arbete som PA utför fortfarande måste hanteras av en funktion nära forskningsämnena och att arbetssätten med programråd och kvalitetsråd på skolnivå ska behållas och fortsätta utvecklas. Den femte FA från ABE menar att programmen gör det möjligt att samla ämnen som enskilt är små till större enheter, något som är bra för både doktoranderna och skolan. Denna FA befarar även att om programmen tas bort så kommer det att leda till fragmentisering och mindre likvärdig hantering av frågor inom forskarutbildningen.

Även PA-gruppen var inne på att det inte skulle få stor påverkan om programmen togs bort, ingen minskad kvalitet förutses, majoriteten av den direkta handledningen, kursutbudet och avdelningsstödet så som det fungerar idag skulle fortfarande vara intakt. De PA/FoA som representerade program som har flera ämnen delade samma farhågor som har lyfts fram av FA från ABE, att det för några ämnen det kan bli frågan om väldigt små miljöer. Å andra sidan menade de PA som har stora program att ett stort antal doktorander inte ger en reell översikt över doktorandernas utbildning och det vore lättare att ha färre doktorander att ansvara för.

Det råder även samstämmighet mellan FA- och PA-gruppen avseende förbehållet om PA:s arbete samt program- och kvalitetsråden – att det är väldigt viktigt att detta inte försvinner om programmen tas bort. Om programmen skulle tas bort ansåg PA att det riskerar att påverka doktorandernas trivsel, gemenskap och vissa strategiska samordningsmöjligheter. De ser PA som en viktig funktion som samordnar utbildningen, både gemensamma och mer individuella moment, och som den som tidigt kan fånga upp problem.

PA- och FA-grupperna är också överens om att PA:s roll är otydlig, vad syftet egentligen är, och kanske främst att rollen till stora delar saknar mandat och resurser. Vissa skolor har löst detta genom att utse PA som också har en annan funktion inom skolans linjeorganisation, som exempelvis viceprefekt. Intervjupersonerna lämnade olika förslag på hur rollen skulle kunna vidareutvecklas och de två förslag om återkom i lite olika tappningar var att göra om PA antingen till studierektor, en fördel bland annat för att det skulle innebära att funktionen är del av linjeorganisationen, eller till forskningsämnesansvarig, en roll som då bl.a. skulle ha ansvar för det strategiska arbetet med ämnet. Om PA omvandlas kan programråden göras om till studierektorsråd och studierektorsnätverk – motsvarande det som finns för utbildning på grund- och avancerad nivå.

Doktorandernas synpunkter på om programmen skulle tas bort

Doktoranderna svarade främst att de är oroliga att det skulle kunna försämra kvalitetssäkringen och försvaga den formella strukturen för forskarutbildningen om programmen togs bort. De ser också att PA och PAD som är en viktig stödnivå för doktoranderna skulle försvinna, vilket skulle kunna begränsa insynen och skyddet för doktorander. Om programmen tas bort skulle det främst riskera att fragmentisera små ämnen igen, försvaga gemenskapen och minska möjligheterna till kollegial interaktion för de små forskningsämnena. De menade även att om miljöerna blir små igen, riskeras både PA:s och PAD:s oberoende försvinna. De som tillhör de små ämnena menade att programmen, trots otydligheterna, bidrar till att ge dem ett nätverk utanför den egna forskargruppen/forskningsämnet. Doktoranderna lyfte även fram att forskarutbildningen skulle riskera att upplevas mindre som en utbildning och mer som ett individuellt forskningsuppdrag.

- Hur skulle KTH bäst kunna organisera forskarutbildningen?

Flera PA och FA diskuterade de mindre miljöernas utmaningar om program skulle tas bort. Det som enar dem alla är att de inte ser att program behöver vara kvar för att lösa de små miljöernas problem med att kunna erbjuda samhörighet och skapa kritisk massa för doktoranderna. Några PA föreslog att KTH-interna skolövergripande forskarskolor skulle kunna etableras. De skulle då även kunna omfatta flera forskningsämnen. Andra PA föreslog att mindre ämnen borde ses över om de inte ska vara en inriktning inom ett annat forskningsämne. Flera personer resonerade kring behov av att göra en översyn av det totala antalet forskningsämnen som KTH har. Detta bland annat eftersom det var många år sedan KTH gjorde en översyn av forskarutbildningarnas ämnen, och att det kanske vore en god idé i och med att det görs en översyn inom utbildningsutbudet på grundnivå och avancerad nivå i nuläget. Några personer nämnde möjligheterna med att något eller några av de små ämnena kanske borde avslutas eller ämnen läggas ner helt för att kunna starta upp inom andra, närliggande fält.

I forskarutbildningsutskottet har frågan om hur små miljöer skulle kunna hanteras diskuterats. FU var eniga om att utmaningarna för dessa miljöer inte löses genom organisatoriska förändringar i första hand. En organisationsform kan stödja ett arbete i en riktning men att enbart ta fram en organisation för små miljöer kommer inte kunna lösa de utmaningar som miljöerna har. FU var eniga om det är en viktig fråga för de skolor som har mindre miljöer att göra ett arbete som långsiktigt löser de utmaningar som små forskningsämnen står inför, oavsett program eller inte.

Doktorandernas förslag

Doktoranderna diskuterade att det kan vara ett bra alternativ att flytta all administration (PA, PAD) till forskningsämnesnivå i syfte att förenkla och tydliggöra ansvarsfördelningen. De lyfte dock fram riskerna med detta för de små forskningsämnena blir det kanske inte effektivt om det finns samarbeten som därmed tas bort, den administrativa bördan skulle öka då fler PA och PAD behövs (jämfört med program) samt att utbildningstanken riskerar att försvinna i och med att ordet program tas bort.

I samtalen utifrån hur en forskarutbildning skulle kunna vara organiserad återkommer alla FA och flertalet PA till utmaningarna som beror på hur forskarutbildningen finansieras. Det faktum att

forskarutbildningen är helt externfinansierad, styr dels vad KTH forskar på, men det gör det även osäkert för skolorna att bedriva forskarutbildningsverksamheten. De prestationsmedel som skolorna får ges först efter avlagd examen, en process som i sig motverkar att ställa höga krav och ha en god kvalitet. Det främjar snarare idealet att "få igenom" doktoranderna på utsatt tid. Men detta påverkar även utbildningsverksamheten då det i praktiken blir de doktorer som disputerat som finansierar de nya doktorandernas utbildning. Även detta ger oönskade effekter i utbildningen. FA är även tydliga med att kurserna på forskarnivå måste finansieras. Det är oförenligt att inte ge resurser -varken personella eller ekonomiska - för en verksamhet men samtidigt ställa krav på både att kurserna levereras och att de håller en hög kvalitet. Doktoranderna lyfter de återkommande utmaningarna med tillgången till relevanta kurser. Att arbeta för och bidra till att kunna lösa detta är starkt prioriterat för THS-doktorandsektion.

Slutsatser från intervjuerna

Några resultat som är gemensamma för alla intervjugrupper kan avslutningsvis lyftas fram;

- En kritisk massa och gemenskap med fler doktorander har skapats genom att programmen infördes. Detta är kanske mest betydelsefullt för mindre ämnen.
- Att organisera och kalla forskarutbildningen för just doktorsprogram sätter fokus på att det är en utbildning, jämfört med till exempel en forskartjänst. Det budskapet är i sig är en viktig signal att behålla.
- Tack vare att programmen har införts har en organisatorisk struktur skapats. Skolorna har etablerat två organ, programråd, och kvalitetsråd på skolnivå. Inom dessa har de utvecklat processer och rutiner som syftar till att ge alla doktorander oavsett forskningsämne ett mer likvärdigt stöd och enhetlig hantering av centrala frågor genom hela utbildningsresan.
- Det är en otydlig struktur med program, forskningsämne, inriktning/spår.
- Programmen skapar administrativt merarbete.
- PA utför viktigt arbete som fortsatt behövs men rollen är otydlig och saknar i de flesta fall mandat och resurser.
- PAD är viktig länk mellan PA, handledare och doktorand. Funktionen bör behållas för att fortsätta stötta doktoranderna och även KTH i utvecklingen av forskarutbildningen.
- Finansieringen av forskarutbildningen som sådan behöver ses över.

11. Slutsatser och rekommendationer

Syftet med fokusutvärderingen har varit att utvärdera om doktorsprogram som organisationsform är ändamålsenligt för forskarutbildningarna idag och i framtiden. Utvärderingen skulle granska om programmen har uppfyllt de behov som föranledde att de inrättades år 2011, om organisationsformen eventuellt orsakar arbete som inte är värdeskapande samt att ge förslag på hur forskarutbildningen kan bedrivas – i nuvarande form med program eller ge förslag på alternativa organisationsformer. Nedan redovisas de slutsatser som kan dras från underlagen och intervjuerna samt de rekommendationer som kan lämnas. Slutsatserna och rekommendationerna har diskuterats i forskarutbildningsutskottet och fakultetsrådet innan rapporten skickades ut till skolornas fakultetsnämnder.

Ta bort programmen - fokusera på forskningsämnena

När programmen delas in utifrån ämne och antal doktorander visas en splittrad bild av programmen och forskningsämnena. Av KTH:s 26 doktorsprogram består nio av flera ämnen. Ett program av dessa har trots sammanläggningen endast nio doktorander. Det finns fem program som består av ett ämne

och ändå understiger minimiantalet doktorander (15 stycken). Det finns ytterligare ett enämneprogram som riskerar att bli underkritiskt då det endast har 16 doktorander. Större miljöer har alltså skapats för åtta av 26 program.

För 17 av 26 program är ämne och program samma sak, för den här majoriteten av doktorander och PA tillför programmen inte något som inte fås via ämnestillhörigheten eller inriktningen. För program som har flera ämnen organiseras även deras verksamhet i första hand runt ämnena och dess inriktningar/spår men de har även viss samordning över ämnesgränserna. Det senare förekommer även för program med ett ämne också men det är inte alltid formaliserat på samma sätt som för program med flera ämnen. Intervjuerna visade även tydligt att införandet av program har skapat förvirring hos PA, FoA och doktorander kring vad som är vad när det gäller program jämfört med ämne och inriktning. Via intervjuerna med PA och FA klargjordes att programmen även har medfört en onödig administration för dem.

I och med att strukturen, råden, och processerna, vilka frågor som behandlas och arbetssätten, nu är väletablerade på samtliga skolor på skol- och program-/ämnesnivå kan det argumenteras att programmen fyller en viktig funktion. Men för majoriteten är det forskningsämnet och ibland även inriktningarna inom ämnet som skapar gemenskapen och samordningen, snarare än programmet. För de skolor som har samlat flera små ämnen under samma programparaply kan programmet fylla en samordnande funktion. Men det blir missvisande att säga att programmen behövs för att samordningen och gemenskapen ska finnas inom forskarutbildningen som helhet. När man tittar tillbaka på det som listades²⁴ inför att program skulle inrättas, så är det endast ett fåtal punkter som har faktiskt genomförts. Skälen till att det blivit så är troligen flera och mångfacetterade. Men idén med att kunna få ett slags stordriftsfördelar genom att organisera forskarutbildningen i program, har kanske inte låtit sig genomföras i den utsträckning som man trodde var möjlig. Från intervjuerna har det framkommit att de finns utmaningar med att försöka göra lika, ha samma kurser, krav att vissa kurser ska vara obligatoriska, antalet högskolepoäng, antalet publicerade artiklar som ska krävas för en avhandling för att nämna några exempel eftersom behoven inom ämnena kan vara väldigt olika. Det kan t.o.m. vara olika behov inom inriktningarna i ett ämne. Därför har inte heller centrala läskurser skapats. Gemensamma lärandemål för programmet har inte tagits fram, fokus är istället kvar på den reglering som finns i högskoleförordningen och som skrivs in ämnets allmänna studieplan. Utbildningsplaner som skulle omfatta allt från utlysning av doktorandtjänster, antagning, dimensionering och utveckling av forskningsämnet till examinationskrav har inte tagits fram. Programbeskrivningar finns men de allra flesta omfattar inte det tidigare nämnda i någon större bemärkelse. Under intervjuerna diskuterades syftet med programbeskrivningarna, om de ska reglerera eller endast ge en översiktlig beskrivning av utbildningen eller om de främst ska användas i rekryteringssyfte.

Det framkommer även från intervjuerna att inriktningar/spår inom forskningsämnena är viktiga. För forskningsämnena som har ett stort antal doktorander är inriktningarna ett sätt att gruppera doktorander och fakultet så att arbetsbördan blir hanterbar. För doktoranderna inom dessa större ämnen är inriktningen också där de har sin tillhörighet och kritisk massa. EECS-skolan har infört så kallade spåransvariga som hjälper PA så att arbetsbördan blir hanterbar. Inriktningarna inom ett ämne kan kanske också ses som den inkrementella utvecklingen av ett forskningsområde, att inriktningar uppkommer och försvinner är naturligt för forskningsämnets utveckling. Att ämnet delar sig naturligt i mindre delar över tid gör också sammanläggningarna av olika ämnen till större enheter/program onaturlig gentemot ämnenas utveckling.

²⁴ Se avsnitt 5, sid. 7, för mer utförlig beskrivning.

Forskarutbildningen regleras formellt av högskolelag och -förordning. Den styrningen omsätts på KTH i en allmän studieplan för varje forskningsämne och via de individuella studieplanerna som upprättas för varje doktorand. Det är därmed dessa två dokument som skapar struktur och reglering av all forskarutbildning och de kommer fortsatt att gälla även om programmen tas bort. Flera funktioner, inte minst doktoranderna, har lyft att den här styrningen och därmed likvärdigheten för alla doktorander är central för forskarutbildningen. Den grundstommen för hur forskarutbildning bedrivs och struktureras påverkas alltså inte av doktorsprogrammets vara eller icke vara.

Även kvalitetssäkringen av programmen har lyfts fram som viktig av alla intervjugrupper att behålla även om programmen tas bort. Kvalitetsarbetet regleras av Riktlinje om systematiskt kvalitetsarbete inom utbildning (HS-2025-0278) som gäller oavsett borttagande av program som organisationsform. För programuppföljningen skulle både namn och innehåll revideras till att gälla per ämne istället. Uppföljningen per ämnes- eller nuvarande programområde skulle alltså fortsatt genomföras.

- *Rekommendation: fokusera på ämnena.* Ta bort programmen och fokusera styrningen inom forskarutbildningen på forskningsämnena. Detta vore rimligt i och med att ämnet redan idag utgör praxis för att organisera majoriteten av utbildningarna på. Ämnena är också det som är lagstadgat. Högskolelag och -förordning reglerar forskarutbildningen via forskningsämnet och där finns även de centrala styrdokumenterna, ASP och ISP. De senare regleras även ytterligare av KTH via Riktlinje om utbildning på forskarnivå. Det skulle även för förenkla forskarutbildningsstrukturen och sannolikt minimera begreppsförvirringen som finns idag. Den programbeskrivning som varje program har skulle därmed kunna tas bort då den inte formellt reglerar utbildningen. KTH skulle genom den åtgärden även minska onödig administration för främst FA och PA. Flera funktioner, inte minst doktoranderna, har lyft att styrningen och därmed likvärdigheten för alla doktorander är central för forskarutbildningen. Grundstommen för hur forskarutbildning bedrivs och struktureras påverkas alltså inte om doktorsprogrammen tas bort.

Hantering av små forskningsämnemiljöer

Mindre miljöer har tack vare programreformen fått nya samordningsmöjligheter. Flertalet PA och doktorander samt en FA tvekar till att ta bort programmen på grund av vad det kan komma att innebära för de forskningsämnena som är små miljöer. För små miljöer fyller programmen funktionen av att skapa en kritisk massa för doktoranderna, frågor samordnas och de ger även fördelar för skolan när flera ämnen samlas under en PA. En risk om programmen tas bort är att det åter blir fragmentiserat och att små miljöer byggs upp. De här riskerna bör hanteras innan ett eventuellt beslut om program fattas.

Ett förslag som kommit fram via intervjuerna är att göra en översyn av forskningsämnena på KTH. De menar att skolorna har ett pågående uppdrag att minska kursutbudet och antalet utbildningsprogram på grund och avancerad nivå. I samband med att doktorsprogrammen infördes på KTH gjordes en genomgång av befintliga forskningsämnena och dess miljöer och en miniminivå för antal doktorander per ämne beslutades. Givet att det gått nästan 15 år sedan programreformen, den pågående översynen av utbildningsutbudet på grundnivå och avancerad nivå som kan vara relevant att relatera till forskutbildningsutbudet samt utvärderingsresultatet att små miljöer finns trots program och även i ämnen som inte har lagts ihop till program, så vore det troligen värdefullt att göra en översyn av forskningsämnena. Till dessa argument kan samhälleliga förändringar och krav, minskade studentkullar och finansieringsmöjligheter framöver läggas till.

Utifrån den nationella översikten skulle KTH kunna överväga att likt andra lärosäten som inte har formella program, använda forskarskolor som samlande enhet utöver forskningsämnet. KI och Chalmers har till exempel tematiska forskarskolor som drivs av institutionerna, där doktoranderna

själva väljer vilken/-a skolor de vill knyta sig till. På så sätt kan doktoranderna få en mer tvärvetenskaplig utbildning då de kan ta kurser, delta i seminarier inom bredare ämnesområden än sitt eget forskningsfält. Chalmers har även tagit fram ett gemensamt kurspaket för sina doktorander inom områdena kommunikation, pedagogik, ledarskap och forskningsetik, där det är obligatoriskt att ta minst 7,5 högskolepoäng.

- *Rekommendation: gör en översyn av de små forskningsämnena.* Sammanslagningen av ämnen till program har skapat större miljöer i fyra program men samtidigt verkar de inte ha löst problemet med små miljöer helt då det fortfarande finns ett program som utgör en liten miljö trots sammanläggningen av flera ämnen till ett program. Det finns även fem ämnen som inte slagits ihop till program och som i sin numerär är underkritiska. En trolig förklaring till detta är att antalet doktorander har minskat över åren sedan programmen bildades, något som sin i sin tur kan bero på tillgången till extern finansiering av doktorander inom vissa ämnen.
- *Rekommendation: överväg en lämplig samordningsform för de miljöer som understiger 15 doktorander.* Ett flertal PA lyfte möjligheten att organisera mindre miljöer i forskarskolor. Det finns ett flertal lärosäten som har valt den organisationsformen för mindre ämnen. Ett tänkbart alternativ är att inspireras av hur KI och Chalmers har valt att organisera sina forskarutbildningar. Men inspiration kan troligen hämtas från fler lärosäten i Sverige, potentiellt kan även idéer tas från internationella jämförelser och anpassas till svensk högskolekontext.

Bred enighet om vikten av att behålla en motsvarande PA-funktion samt nuvarande samordning inom både ämnena och skolan

Alla tre intervjugrupper var helt eniga om att det är avgörande för forskarutbildningens kvalitet att behålla samordningen på ämnes- och skolnivå samt att ha en ansvarig funktion nära doktoranderna.

Intervjugrupperna återkom alltjämt till hur viktigt det är att forskarutbildningsfrågorna samordnas inom ämnena och inom skolorna, det arbete som nu görs via program- och kvalitetsråd. Programråden är viktiga för att löpande stämma av och utveckla utbildningen tillsammans. I dessa råd lyftes också PAD roll fram som viktig för utvecklingen av utbildningen. De ser även att program/ämne samlar doktoranderna i större grupper (än sin forskargrupp) där de hanterar gemensamma delar av forskarutbildningen så som seminarieverksamhet, obligatoriska kurser och där de kan samlas runt administrativa frågor så som exempelvis antal högskolepoäng, doktorandstegen, ersättning för institutionstjänstgöring. Arbetet i dessa råd skapar också en likvärdighet för doktoranderna inom skolan då råden ensar grundläggande regler och riktlinjer och strukturer för det som kan vara gemensamt/ämnesöverskridande. Alla steg genom utbildningen, från antagning till examen, är föremål för ämnesgemensamma och skolgemensamma diskussioner vilket leder till ensade rutiner och hanteringar (när detta är ämnesmässigt möjligt). Dessa processer, på ämnes- och skolnivå, samt kopplingen av kvalitetsrådets arbete till ledningsgrupperna på skolorna beskrivs som motorn som driver kvalitetsutvecklingen inom forskarutbildningen på KTH. Samtliga grupper lyfter att de är måna om att behålla den samlande kraften som fås genom den här samordningen.

Det arbete som PA gör, d.v.s. sköter en stor del av administrationen runt skolornas doktorander, organiserar seminarier och annan verksamhet, stöttar handledare med olika delar av utbildningen för varje doktorand samt leder programrådet, är också viktigt för forskarutbildningens kvalitet. Detta behöver hanteras av en funktion som verkar nära doktoranderna i deras miljöer. Det flertalet både PA och FA tog upp är att PA-rollen otydlig. Det är svårt att delegera ansvar och befogenheter till PA-funktionen då den ofta inte ingår i linjeorganisationen. Detta får givetvis effekter på vilka arbetsuppgifter PA kan ha och vilka mandat funktionen upplevs ha av organisationen. Det här var något som de PA som deltog i den första utvärderingen av doktorsprogrammen år 2014 också lyfte

fram. Frågan om en mer tydlig PA-roll verkar inte ha lösts på de drygt 15 år som programmen och rollen nu har funnits.

- *Rekommendation: behåll samordningen på ämnes- och skolnivå:* Strukturen med en samling runt ämne/-n, som idag benämns programråd, samt samling på skolnivå i kvalitetsråd för forskarutbildningen bör behållas då den har lyfts fram av alla intervjugrupper som helt central i forskarutbildningen och starkt bidragande till kvalitetsutvecklingen. Strukturen och processerna beskrivs som ytterst välfungerande med något fall av mindre välutvecklat arbete. Därför bör detta ämnesnära arbete, skolgemensamma arbete och FA:s koppling av arbetet till ledningsgrupperna på skolorna inte tas bort. Programråd kan i de allra flesta fall ersättas med ett ämnesråd och då omfatta ett ämne eller flera.
- *Rekommendation: vidareutveckla en motsvarande PA-roll, stärk kopplingen till ämnet och funktionens mandat:* En tydligare roll, förslagsvis med ett klart ansvar och befogenheter och även resurser i form av både ekonomi och personal, skulle det underlätta arbetet för alla parter. Ett förslag att överväga är att göra om PA till forskningsämnesansvariga som även då skulle inkludera ett uttalat ansvar för ämnets inriktning (strategiskt). Ett annat förslag i samma riktning är att PA görs om till en linjefunktion, i form av studierektor och får därmed linjefestens ansvar och befogenheter. Det senare har SCI-skolan nyligen infört i en variant då deras PA även är vice-prefekter och har fått ett uttalat ansvar för studie- och arbetsmiljö samt frågor som kräver personalansvar ex. lösa problem med handledning.

Utred hur forskarutbildningen kan finansieras långsiktigt

Utifrån fokusutvärderingen är det tydligt att det finns ett stort behov av att göra en utredning av finansieringen av forskarutbildning. FA och PA är eniga om att många av de utmaningar och problem som forskarutbildningen ställs inför är rotade i avsaknaden av en reell finansieringsmodell. Att forskarutbildningen finansieras till hundra procent av externa forskningsanslag skapar stora problem för skolorna att planera långsiktigt och strategiskt samt att kunna bedriva en högkvalitativ och välfungerande forskarutbildningsverksamhet. Inom utbildningen är det även tydligt att kurserna på forskarnivå behöver finansieras. I dagsläget ges överlag inga resurser för att ge kurserna men KTH vill ändå kunna ställa krav på att de ges och att de håller hög kvalitet.

Ett förslag är att jämföra hur lärosäten med liknande förutsättningar som KTH har löst finansieringen av sina forskarutbildningar som inspiration för ett eventuellt utredningsarbete.

12. Remissförfarande

Rapporten har via FA tagits upp till diskussion på skolornas kvalitetsrådsmöten i december 2025. Rådets ledamöter har haft möjlighet att lämna synpunkter på innehållet. FA har återkopplat synpunkterna till forskarutbildningsutskottet i december.

Rapporten har även diskuterats i skolornas fakultetsnämnder i december 2025.

Synpunkter från kvalitetsrådets diskussioner och fakultetsnämnderna har tagits om hand i rapporten innan rapporten delgavs fakultetsrådet för beslut.

Bilaga 1: Universitet och högskolor med doktorandprogram

Nedan finns en sammanställning över svenska universitet och högskolor som har examensrättigheter på forskarnivå och som har organiserat sin forskarutbildning i formella doktorsprogram eller en i form av strukturerad forskarutbildning (men som inte benämns program).²⁵

Lärosäte	Doktorsprogram / strukturerad forskarutbildning
Uppsala universitet	Ja – doktorand anställs vid specifikt ämne och ingår i ett PhD-program med kurser och avhandling (ISP, handledare etc.) Uppsala University Uppsala University
Lunds universitet	Ja – omfattande forskarutbildning inom många discipliner, strukturerad enligt svensk modell PhDportal
Göteborgs universitet	Ja – via forskarutbildningsämnen och forskarskolor; antagning till ämne/program PhDportal Study in Sweden
Chalmers tekniska högskola	Ja – omfattande forskarutbildning inom teknik, strukturerad PhD-program PhDportal
Kungliga tekniska Högskolan	Ja – skolorna erbjuder doktorandprogram med ämnesspecifika kursplaner och struktur KTHWikipedia
Karolinska Institutet	Ja – omfattande PhD-kurser och program inom medicin och vårdvetenskap PhDportal
Stockholm Universitet	Ja – doktorsprogram inom många ämnen; strukturerad enligt universitetspolicy PhDportal
Handelshögskolan Södertörn University	Ja – doktorandprogram inom ekonomi PhDportal
Umeå universitet	Ja – doktorandprogram inom många områden; strukturerad och omfattande PhDportal
Linköping Universitet	Ja – interdisciplinära PhD-program över många forskningsområden Wikipedia PhDportal
Karlstad Universitet	Ja – doktorandprogram inom exempelvis samhällsvetenskap, teknik etc PhDportal
Luleå tekniska universitet	Ja – forskarutbildning med strukturerade doktorandprogram PhDportal
Blekinge tekniska högskola	Ja – doktorandutbildning inom teknik och IT PhDportal
Högskolan Dalarna	Ja – fyra doktorandprogram organiserade som program (t.ex. Hälsa, Mikrodataanalys, Utbildningsarbete, Resurseffektiv byggd miljö) du.se
Malmö Universitet	Ja – doktorandprogram inom ett flertal ämnen och med doktorandpositioner utlysta mau.se
Högskolan i Borås	Ja – rätt att utfärda doktorsexamen inom vetenskapligt och konstnärligt område (t.ex. textil, mode) hb.se
Högskolan i Jönköping	Ja – flera formella doktorandprogram inom ekonomi, informatik, utbildning, ingenjörsvetenskap, hälsa/välfärd Wikipedia aju.se
Konstfack (i samarbete med KTH)	Ja – konstnärligt doktorandprogram inom Art, Technology and Design tillsammans med KTH Wikipedia
Mittuniversitetet	Ja – doktorandutbildning inom bl.a. miljö, hälsa och teknik, oftast i samarbete med andra universitet PhDportal internt.slu.se

²⁵ ChatGPT, Kan du sammanställa vilka universitet och högskolor i Sverige som har organiserat sin forskarutbildning i doktorsprogram? [Svenska forskarutbildningar](#)

Bilaga 2: Intervjuer

Intervjuer med samtliga forskarutbildningsansvariga genomfördes under september och oktober. Intervjuerna varierade från 45 minuter till en timma.

Intervjuer med doktorander har gjorts i samarbete med ordförande för doktorandsektionen. Gruppintervjuer genomfördes vid två tillfällen i oktober och november, 8 respektive 10 doktorander deltog vid vardera tillfället. Intervjuerna var en timma till en och en halv timme. Sektionen har även skickat ut en enkät till doktoranderna.

Intervjuer med 20 programansvariga och/eller forskningsämnesansvariga genomfördes i september och oktober, vecka 40, som gruppintervjuer vid fem tillfällen. Intervjuerna var en timma per tillfälle. Två programansvariga/ämnesansvariga som hade förhinder har mejlat synpunkter. Eftersom skolorna nyligen gjort om program och bytt ansvariga har även personer som tills nyligen haft PA-rollen deltagit i intervjuerna.

Skola	Antal programansvariga/forskningsämnesansvariga
ABE	7
CBH	4
EECS	3
ITM	2
SCI	5